

TURISTIČKO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE ENGLLESKE

Russell, Sanja

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:907810>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma «Dr. Mijo Mirković»

Sanja Russell

TURISTIČKO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE ENGLLESKE

Završni rad

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma «Dr. Mijo Mirković»

Sanja Russell

TURISTIČKO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA ATRAKCIJSKE OSNOVE ENGLLESKE

Završni rad

Student: Sanja Russell

JMBAG: 0303104626, izvanredni student

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Turistička geografija svijeta

Mentor: izv. prof. dr. sc. Nikola Vojnović

Pula, lipanj 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Sanja Russell, kandidat za prvostupnika Kulture i turizma ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 30.08.2024.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Sanja Russell dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Završni rad pod nazivom Turističko-geografska obilježja atrakcijske osnove Engleske

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 30.08.2024.

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	1
1.1. Geografski položaj	3
1.2. Prometna povezanost	4
2. PRIRODNA ATRAKCIJSKA OSNOVA	6
2.1. Klimatska obilježja	6
2.2. Atraktivna obilježja reljefa	7
2.3. Hidrogeografija.....	8
2.4. Flora i fauna	9
2.5. Zaštićena prirodna područja	10
2.5.1. Nacionalni park South Downs.....	12
2.5.2. Nacionalni park Lake District	12
2.5.3. Nacionalni park Peak District	12
3. ANTROPOGENA ATRAKCIJASKA OSNOVA.....	14
3.1. KULTURNO POVIJESNA BAŠTINA	14
3.1.1. Stonehenge	15
3.1.2. Dvorci	15
3.1.3. Sakralna baština	16
3.1.4. Ruralna područja	18
3.2. MUZEJI.....	18
3.2.1. Tate Modern, London.....	18
3.2.2. Natural History Museum, London	19
3.2.3. National Gallery	20
3.2.4. Kazališta	20
3.3. MANIFESTACIJE	20

3.3.1. Glastonbury Festival	21
3.3.2. Sportske manifestacije.....	22
3.3.3. Doček nove godine u Londonu	22
4. TURIZAM POSEBNIH INTERESA	23
4.1. Kupališni turizam	23
4.2. Kulturni turizam	24
4.3. City break turizam	24
4.4. Poslovni i kongresni turizam.....	25
5. STATISTIČKI POKAZATELJI TURIZMA.....	26
5.1. Smještajni kapaciteti	26
5.2. Turistički dolasci.....	28
5.3. Turistička potrošnja.....	29
ZAKLJUČAK	31
LITERATURA.....	33
POPIS SLIKA I TABLICA.....	35
SAŽETAK.....	36

UVOD

Tema ovog završnog rada je Engleska, njena geografska obilježja te poveznica sa turizmom. Cilj završnog rada je istražiti i analizirati geografski položaj Engleske te istaknuti one prirodne i antropogene atrakcije koje ovu državu čine vodećom turističkom destinacijom. Za izradu rada koristila se stručna literatura s područja geografije i turizma, službene internetske stranice državnih i međunarodnih institucija, a korištene metode su metoda deskripcije i komparacije.

Engleska je država zapadne Europe, glavna sastavnica Ujedinjenog Kraljevstva. Površinom od 130 tisuća kilometara kvadratnih, Engleska je najveća država britanskog otočja koja graniči sjeverno sa Škotskom a zapadno sa Walesom. Stanovništvo broji 56 milijuna ljudi (cenzus 2021. god.) koji su, zbog kolonijalne povijesti te skorijih migracijskih tokova, etničko i vjerski raznoliki. Glavni grad London smješten je na obalama rijeke Temze, 80 kilometara od njenog ušća u Sjeverno more. S populacijom od 7,5 milijuna ljudi, drugi je najveći europski grad, nakon Moskve, te jedan od najbitnijih povijesno-kulturnih centara starog kontinenta. London je politični, industrijski, kulturalni i financijski centar države. Engleska nema samostalni politički identitet od 1707. godine, ona je cjelina Ujedinjenog Kraljevstva koja je po državnom uređenju parlamentarna monarhija. Ovlasti Kralja Charlesa III ograničene su od strane parlamenta čiji je prvi ministar Rishi Sunak. Engleska u sklopu Ujedinjenog Kraljevstva jedina je zemlja članica koja je izašla iz Europske Unije nakon referenduma i procesa nazvanog Brexit zaključno sa 31. siječnja 2020. godine. Prema procjeni centra za gospodarsko politička istraživanja, Brexit je uzrokovao pad BDP-a od 2 do 3 % , no percepcija građana i društveno-političke implikacije ukazuju na daleko negativnije utjecaje.

Unatoč tome, Engleska i Ujedinjeno Kraljevstvo predstavljaju vodeću europsku gospodarsku silu s BDP-om po stanovniku koji je 4% veći prema državama članicama Eurozone i konstantno među 3 najvišim od 1980. godine u konkurenciji sa Njemačkom i Francuskom.

Višegodišnje gospodarsko blagostanje i visoka kupovna moć svakako su pogodovali razvoju turizma, a Engleska je povijesno odigrala ključnu ulogu u njegovom nastanku, pridonoseći popularizaciji putovanja kao aktivnost dokolice.

Engleska je bila središte tradicije "Grand Toura," kulturnog putovanja po Europi koje su u 17. i 18. stoljeću poduzimali mladi engleski plemići kako bi dovršili svoje obrazovanje kroz izravno

iskustvo umjetnosti, kulture i povijesti, posebno u Italiji i Francuskoj. Ova praksa postavila je temelje modernog turizma što je dovelo također do pojave putopisne literature i vodiča.

Industrijska revolucija, koja je započela u Engleskoj, radikalno je promijenila putovanja uvođenjem željeznica i parobroda, čime su ona postala brža, pristupačnija i povoljnija za šire slojeve društva. S rastom srednje klase pojavljuje se masovni turizam, pri čemu su domaća i međunarodna putovanja postala sve popularnija.

Englez Thomas Cook, zaslužan za nastanak modernog paketnog turizma, organizirao je 1841. godine prvo takvo putovanje, što je ubrzo dovelo do osnivanja tvrtke Thomas Cook & Son koja je nudila organizirane ture diljem Europe i šire. Njegove inovacije u planiranju putovanja, prodaji karata i oglašavanju učinile su međunarodna putovanja dostupnima široj publici, postavljajući temelje za suvremene turističke agencije.

Tijekom viktorijanskog razdoblja, engleski obalni gradovi poput Scarborougha, Bournemoutha i Torquaya postali su popularna odredišta za zdravstveni i kupališni turizam, razvijajući napredne sadržaje i zabavne mogućnosti za turiste. Model engleskih obalnih ljetovališta, sa svojim šetnicama, molovima i turističkim aktivnostima, utjecao je na razvoj sličnih odmarališta diljem svijeta.

Doprinosi Engleske povijesti turizma temeljni su i pomažu u oblikovanju industrije kakvu danas poznajemo. Od pionirskih organiziranih putovanja do razvoja koncepta turizma kao kulturne i zabavne aktivnosti, utjecaj Engleske duboko je utkan u strukturu globalnog turizma

(Smith, P., 1998).

U ovom će se radu kroz sljedeća 4 poglavlja predstaviti geografski položaj i prometna povezanost, prirodna obilježja, prirodne i antropogene atraktivnosti i statistički pokazatelji turizma Engleske.

1. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PROMETNA POVEZANOST

Ovo poglavlje će sadržavati osnovne podatke o geografskom položaju i karakteristike prometne povezanosti.

1.1. Geografski položaj

Engleska obuhvaća južni dio otoka Velike Britanije, između Škotske (granična crta: ušće rijeke Tweed – zaljev Solway) na sjeveru i Walesa (estuarij rijeke Dee – estuarij rijeke Severn) na zapadu. Na istoku izlazi na Sjeverno more, na zapadu na Irsko i Keltsko more (Atlantski ocean); od europskoga kopna na jugu dijele ju Engleski kanal (La Manche) s Doverskim vratima; obuhvaća 130 462 km² (53% teritorija Velike Britanije) (LZMK, 2023).

Slika 1. Geografska karta Engleske

Izvor: geology.com (2023)

Engleska je podijeljena na turističke regije koje se često ne preklapaju sa administrativnim podjelama. Te su turističke regije jugozapad, jugoistok s Londonom, zapad, Midlands, i sjever (Boniface et al., 2012).

1.2. Prometna povezanost

Engleska je zbog specifičnosti geografskog položaja, potrebe trgovanja, razvoja, ekspanzije i industrijalizacije, kroz cijelu svoju povijest prednjačila u izgradnji prometne infrastrukture.

Pomorski prijevoz je najstarija poveznica sa svijetom te su engleske luke izrazito važan element prometa. U današnje vrijeme najveće cargo luke su London, Immingham, Milford Haven i Southampton dok je Dover najprometnija putnička luka. (Eurostat, 2023) Trajektno je Engleska dobro povezana sa europskim kopnom i okolnim otocima. Važno je napomenuti i riječki prijevoz koji koristi sustav plovnih rijeka i kanala za potrebe lokalnog i turističkog prijevoza.

U Engleskoj je izgrađena prva željeznica na svijetu a njihovu suvremenu mrežu svakodnevno korišteni za lokalni prijevoz 3,5 milijuna putnika. Vlakovi i metro su tipologija javnog prijevoza koja bilježi stabilan rast u odnosu na javni cestovni prijevoz. (Gov.uk, 2023) Željezničkim sustavom u Engleskoj upravljaju javni i privatni subjekti. Državna tvrtka Network Rail posjeduje i održava željezničku infrastrukturu dok uslugama upravljaju razne privatne tvrtke po koncesiji. Ova struktura kombinira javni nadzor s privatnim operativnim upravljanjem za pružanje željezničkih usluga diljem zemlje. Izgradnjom i puštanjem u promet Eurotunela (engleski Channel Tunnel) ispod Engleskoga kanala 1994. godine, omogućen je željeznički promet prema Francuskoj i dalje prema drugim europskim državama.

Vrlo je značajan zračni promet, osobito na širem području Londona gdje se nalaze zračne luke Heathrow (78,0 milijuna putnika, 2017; najveći hub u Europi i drugi najveći na svijetu), Gatwick (45,6 milijuna putnika), Stansted (25,9 milijuna putnika), Luton, Southend i London City. One zajedno ostvare 60% ukupnoga zrakoplovnoga putničkog prometa u Velikoj Britaniji i Sjevernoj Irskoj. (LZMK, 2023)

Cestovna infrastruktura je izrazito gusta te se razvija radijalno oko Londona. Engleska ima otprilike 245 000 milja (oko 395 000 kilometara) cesta što uključuje autoceste obilježene oznakom M, A brze ceste za značajne rute, B lokalne ceste i ulice. Autoceste imaju najveća ograničenja brzine i održavaju ih Nacionalne autoceste, dok cestama A i B upravljaju lokalne vlasti. Sustav je osmišljen 1923. godine i razvijan kako bi uravnotežio učinkovit prijevoz s potrebama lokalnog pristupa. Autoceste i većina glavnih cesta su besplatne, ali postoje cestarine za određene rute i mostove, kao što su cestarina za prijelaz preko Temze Dartford Crossing.

U blizini velikih gradova te posebice u okolici Londona, prometna zasićenost predstavlja ozbiljan problem koji se putem državnih i lokalnih regulativa pokušava ublažiti. *Congestion charge* u Londonu je dnevna naknada od oko 15 funti koju vozači plaćaju za ulazak u centralnu zonu tokom radnih sati od ponedjeljka do petka. Cilj je smanjenje prometnih gužvi i zagađenja, a izuzetci uključuju električne automobile i vozila za osobe sa invaliditetom.

Turistička kretanja dodatni su teret na prometnu infrastrukturu pogotovo na jugoistoku zemlje koji privlači najviše međunarodnih putnika.

2. PRIRODNA ATRAKCIJSKA OSNOVA

Na englesku pejzažnu raznolikost je primarno utjecala geologija koja je stvorila kontrastne karakteristike kao što su vapnenasti grebeni i glinene doline. Oni nisu utjecali samo na izgled krajolika nego i na tradicionalne materijale koji su se koristili u ruralnim krajevima (Boniface et al., 2012). Klima i vegetacija postale su simbol kišne i uvijek zelene Engleske. Brežuljci definiraju razglednicu prirodne atraktivnosti Engleske. Elementi prirodne osnove su reljef, klima, vode, tlo, vegetacija i životinjski svijet, a sviti elementi su ujedno i elementi turističke atrakcije te su temeljni resurs. (Vojnović, 2017). Hidrogeografski elementi osnova su za razvoj kupališnog turizma u južnom dijelu države u ljetnim mjesecima. Jezera služe za rekreacijske svrhe u sjevernom dijelu otoka dok je na većini rijeka razvijen ribolovni turizam i sportska rekreacija (Curić i dr., 2013).

2.1. Klimatska obilježja

Klima Engleske je po Köppenovoj klasifikaciji Cfb - Umjereno topla vlažna klima s toplim ljetom. Položaj u blizini obale kopnene Europe znači da je klima ublažena pomorskim utjecajima, posebno u jugozapadnoj Engleskoj, gdje prevladavaju vlažni, blagi uvjeti. Engleska je bojno polje različitih zračnih masa, a uvjeti ovise ili o prirodi dominantne zračne mase u to vrijeme ili o vlažnom i olujnom vremenu koje proizlazi iz fronti gdje se susreću zračne mase. Mase niskog tlaka neprestano dolaze s Atlantika, a zapadna gorja i uzvisine snose najveći teret ovih sustava, štiteći nizinsku zonu. Zimi su temperature najniže na sjevero-istoku a najviše na jugo-zapadu dok se ljeti gradijent mijenja na zapad-istok sa hladnijim zrakom na zapadu. Ljetne temperature mogu biti ugodne za kupališni turizam pogotovo na jugu gdje su se bilježe i najviše sunčanih sati (Boniface et al., 2012).

U Tablici 1. prezentiraju se povijesni meteorološki podaci koji su registrirani u razdoblju od 30 godina od 1991. do 2020. godine. Usporedbe radi odabrane su tri meteorološke stanice:

G – Greenwich (London) urbana lokacija, stanica na 13 m nadmorske visine

E – Eastbourne (East Sussex) obalna lokacija, stanica na 28 m nadmorske visine

A – Amleside (Cumbria) ruralna lokacija, stanica na 60 m nadmorske visine

te se prikazuju prosječne vrijednosti maksimalne i minimalne temperature zraka, trajanja sisanja sunca i količine oborina.

Tablica 1. Prikaz prosječnih meteoroloških vrijednosti u Engleskoj u razdoblju 1991-2020 iz tri meteoroloških postaja (Greenwich, Eastbourne i Ambleside)

MJESEC	Maksimalna temperatura zraka (°C)			Minimalna temperatura zraka (°C)			Trajanje sisanja sunca (h)			Količina oborine (mm)		
	G	E	A	G	E	A	G	E	A	G	E	A
Siječanj	8.47	8.48	7	3.36	3.93	1.23	44.42	70.13	46.98	43.93	83.09	235.26
Veljača	9.21	8.61	7.71	3.22	3.61	1.7	66.11	89.64	65.19	39.85	58.88	205.29
Ožujak	12.07	10.56	9.35	4.66	4.89	2.65	109.71	134.15	97.35	36.52	47.64	157.9
Travanj	15.35	13.33	12.8	6.02	6.65	4.51	152.85	202.23	140.9	38.63	44.43	101.37
Svibanj	18.59	16.29	16.25	9.06	9.67	7	198.68	235.06	161.78	43.99	46.09	100.8
Lipanj	21.37	18.92	18.36	12.04	12.48	10.04	198.55	237.71	158.47	49.34	46.83	118.32
Srpanj	23.75	21.01	20.18	13.93	14.73	11.83	209.24	251.5	143.37	36.3	54.14	128.89
Kolovoz	23.31	21.26	20	14.08	14.9	11.67	198.02	232.7	136.87	53.02	59.8	157.79
Rujan	20.29	19.18	17.1	11.57	12.6	9.6	140.58	176.26	99.52	52.38	59.93	162.8
Listopad	15.83	15.69	13.34	8.99	9.93	6.83	99.66	121.61	72.8	58.34	93.2	224.29
Studenj	11.55	11.94	9.9	6.09	6.89	3.76	58.5	78.27	53.3	59.85	98.52	236.15
Prosinac	8.85	9.33	7.43	3.77	4.5	1.86	50.09	62.49	48.64	50.71	100.08	274.01
PROSJEK	15.75	14.58	13.31	8.09	8.76	6.08						
	14.55			7.64								
KUMULATIV							1526.41	1891.75	1225.17	562.86	792.63	2102.87
							1547.78			1152.79		

Izvor: izrada autora prema podacima metoffice.gov.uk (2023)

Tablica 1. potvrđuje da englesko vrijeme karakterizira promjenjivost, s maksimalnim temperaturama u rasponu od oko 8°C zimi do 22°C ljeti. Oborine su česte tijekom cijele godine, s prosječnom godišnjom količinom u rasponu od 500 mm do 2100 mm, a sunčani sati obično u prosjeku iznose 1200 do 1600 sati godišnje.

2.2. Atraktivna obilježja reljefa

Fizička geografija Engleske uvelike varira. Uključuje kredaste litice Kenta i Dorseta, valovita brda i polja jugoistočne Engleske, granitne litice Cornwalla, uzvisine okruga Peak i Penine. Zemlja se može grubo podijeliti na gorje i nizinu duž fiktivne linije Tees-Exe koja povezuje ušće rijeke Tees, sjeveroistočno od Engleske s ušćem rijeke Exe u Devonu, jugozapad. Istočni dio Engleske građen je pretežno od mlađih geoloških naslaga, a gorovita zapadna Engleska od starih arhajskih i paleozojskih stijena. Jugozapadni dio Engleske s poluotokom Cornwallom građen je pretežno od devonskih škriljevaca, iz kojih se mjestimice ispinju granitni blokovi (Dartmoor, 621 m). Kroz sjevernu se Englesku u meridijanskom smjeru pruža Peninsko gorje (Cross Fell, 893 m), građeno od vapnenaca i pješčenjaka. Ono pada strmo prema zapadu, a prema istoku se postupno spušta. Sjeverozapadno od Peninskoga gorja pruža se Kumbrijsko gorje s najvišim vrhom Engleske (Scafell Pike, 978 m) i prostranim jezerskim područjem nacionalnog parka Lake District. Istočno od Peninskoga gorja pruža se brežuljkast i nizinski

kraj. U jugoistočnome dijelu nižu se lanci brežuljaka South Downs i North Downs od 200 do 300 m, koji se pretežno pružaju od jugozapada prema sjeveroistoku. Jugoistočni dio Engleske prekriven je naslagama pijeska i gline, ispod kojih se nalaze kredni slojevi. Ondje se nalazi Londonska zavalala, koja je zapravo nastavak Pariške zavale. One su izdizanjem morske razine nakon ledenoga doba (razina mora je za posljednjega ledenog doba bila do 100 m niža od sadašnje) međusobno odvojene morem Doverskih vrata. (LZMK, 2023)

2.3. Hidrogeografija

Englesku obalu dugu oko 4.400 km zapljuskuju 4 mora: Sjeverno more, Irsko more, Atlantik i Engleski Kanal. Na sjeveru je obala niska i pješčana a na jugu strma i stjenovita te se obilježja ekosustava, flora i fauna, znatno razlikuju. Amplituda morskih mijena na engleskoj obali doseže svjetske maksimalne iznose od 15 m što zahtjeva posebne vrste lučke infrastrukture. Iako većina obalnih mjesta u Engleskoj ima dvije plime dnevno, postoje neka mjesta koja doživljavaju duplu plimu (na primjer, Southampton) ili duplu oseku (na primjer, Weymouth).

Blizina mora, atlantske ciklone i Golfska struja elementi su koji imaju veliki utjecaj na klimu Engleske. U Engleskoj temperaturu mora na dnevnoj bazi prati nekoliko organizacija, prvenstveno Met Office i Cefas (Centar za okoliš, ribarstvo i znanost o akvakulturi) radi vremenskih prognoza mora i znanstvenih istraživanja. Prosječna temperatura mora u Engleskoj kreće se od 6-10 °C zimi do 15-20 °C ljeti, ovisno o regiji i godišnjim varijacijama. Ožujak je obično najhladniji mjesec, dok temperature dostižu najtopliji vrhunac u rujnu. Obale Engleskog kanala, ja jugu države, najpogodnije su za kupališni turizam

Rijeke su zbog izduženosti otoka i reljefa kratka toka. Najveće su: Severn (354 km), Temza (346 km), Trent-Humber (338 km), Great Ouse (230 km), Ure/Ouse (208 km). Sve engleske rijeke imaju duboka korita, umjeren pad i jednoličan vodostaj. Plimni val prodire duboko u rijeke, pa njihova plovnost ovisi gotovo isključivo o njegovoj visini. Plovne su Temza, Severn, Trent, Mersey i mnogobrojna jezera. (LZMK, 2023).

Engleska se također može pohvaliti sa slikovitim prirodnim i umjetnim jezerima. Najveće prirodno jezero je Windemere sa površinom od 14,7 km² Lake Districtu a sljedeće je Kielder Water, umjetno jezero površine 10 km² kreirano u '70-tima za potrebe rastuće lokalne industrije. Bilo prirodno ili umjetno, potražnja za njihovom rekreacijskom uporabom je toliko

velika da su se osnovale institucije za intenzivno upravljanje takvim područjima (Boniface i dr., 2012).

2.4. Flora i fauna

Prirodna vegetacija Engleske uglavnom je listopadna šuma u kojoj dominira hrast. Ljudska okupacija ostavila je samo raštrkane šume i područja divlje ili poluprirodne vegetacije izvan zatvorenih kultiviranih polja. Šume sada pokrivaju manje od jedne desetine zemlje i, iako je Šumarstvo Engleske aktivno od svog osnivanja 1919. godine, gotovo dvije trećine šume ostaje u privatnim rukama. Najveća šumska područja Engleske su Kielder Forest Park i New Forest. Pojas zemlje koji neposredno graniči s obalom također je uvelike izbjegao iskorištavanje ljudi i domaćih životinja, tako da se mrlje morske vegetacije često pojavljuju u približno svom prirodnom stanju (Britannica, 2023).

Prirodna područja Engleske su raznolika, sastoje se od različitih ekosustava koji podržavaju bogatu biološku raznolikost. Najznačajnije su:

- Šume i šumski ekosistemi: Sastoje se od prirodnih i poluprirodnih šuma, u kojima dominiraju vrste poput hrasta, jasena i bukve. Ove šume su ključne za bioraznolikost, pružajući stanište mnogim vrstama divljih životinja. Primeri uključuju Novi šumski rezervat (New Forest) i Šervudsku šumu (Sherwood Forest).
- Močvare i močvarna područja: Ovi ekosistemi, poput Norfolških močvara (Norfolk Broads) i Somerstskih močvara (Somerset Levels), predstavljaju nisko položene površine stalno ili sezonski pod vodom. Oni su bitni za očuvanje vodenih vrsta i ptica, a pomažu i u regulaciji poplava.
- Moorland: Ovaj ekosustav obuhvaća planinske ili visoke oblasti prekrivene grmovima i travama, posebno vrste poput vrijeska. Dartmoor i Sjeverni Jorkširski močvarni park su značajni primjeri ovog ekosustava koji čuva jedinstvenu floru i faunu.
- Livade i travnjaci: Ova područja bogata travama i divljim cvijećem, poput niskih travnjaka i visinskih pašnjaka, ključna su za stočarstvo i podržavaju širok spektar insekata i ptica.
- Priobalna područja i dine: Na obalama Engleske nalaze se pjeskovite dine, slane močvare i stijene koje su važne za očuvanje morskog života i ptica, a primeri uključuju obalu Sjevernog Norfolka i kornvolšku obalu (Hawksworth, D., 2003).

Fauna Engleske obuhvaća raznolike vrste, no mnoge su ugrožene zbog gubitka staništa, zagađenja i ljudske aktivnosti. Među najčešćim sisavcima su crvena lisica, jež, jazavac i srne, koje sve trpe zbog urbanizacije i smanjenja prirodnih područja. Ptice poput sokolova, jastrebova i crvenih zmajeva suočavaju se s prijetnjama zbog intenzivnog poljoprivrednog djelovanja i upotrebe pesticida, dok morske ptice poput galebova stradavaju zbog zagađenja mora. Vodozemci i gmazovi, poput žaba i guštera, također su osjetljivi na promjene u okolišu, posebno gubitak vlažnih staništa. Riječne vrste, uključujući pastrvu i lososa, ugrožene su industrijskim zagađenjem i pregradama na rijekama. Šišmiši, kao važni kontrolori insekata, suočavaju se s opadanjem populacije zbog uništavanja njihovih skloništa. Insekti poput pčela i leptira drastično opadaju zbog korištenja pesticida, što ugrožava oprašivanje i ekosustave. Iako su neke vrste, poput jazavaca i grabljivica, zaštićene zakonom, prijetnje poput krivolova i neodrživog korištenja resursa i dalje su prisutne. Uspješna reintrodukcija ugroženih vrsta, poput europskog dabra, pokazuje važnost konzervacijskih programa i očuvanja prirodnih staništa. Programi zaštite i obnavljanja prirode ključni su za očuvanje bioraznolikosti Engleske. Mnoge od gore navedenih životinja su zaštićene Zakonom o divljini i ruralnim područjima (Wildlife and Countryside Act) ili zakonima EU koji štite prirodna staništa i njihove stanovnike (Hawksworth, D., 2003).

2.5. Zaštićena prirodna područja

Atraktivni prirodni faktori imaju marginalnu ulogu u suvremenom britanskom turizmu i gotovo su isključivo valorizirani za potrebe domaćeg turizma (Curić i dr., 2013). Svakako biogeografski resursi imaju značajnu vrijednost i veliki se trud ulaže u njihovo očuvanje u obliku nacionalnog parka ili druge vrste zaštićene prirode. Za razliku od uobičajenog pojma, nacionalni parkovi u Engleskoj često uključuju seoske sredine, u privatnom su vlasništvu te su kroz stoljeća ta područja korištena i izmijenjena u svrhe poljoprivrede i rudarstva. Glavni ciljevi strateškog upravljanja prirodnim atrakcijama su zaštita ekosustava, edukacija, rekreacija i turizam. Povijest nacionalnih parkova u Engleskoj započinje sredinom 20. stoljeća, kada je nakon Drugog svjetskog rata prepoznata potreba za zaštitom prirodnih krajolika od ubrzane urbanizacije i industrijalizacije. Inspirirani američkim modelom nacionalnih parkova, britanski zakonodavci donijeli su Zakon o nacionalnim parkovima i pristupačnim seoskim područjima 1949. godine, kojim je omogućeno osnivanje prvih nacionalnih parkova u zemlji. Peak District postao je prvi nacionalni park 1951. godine, a ubrzo su slijedili Lake District i drugi. Tijekom narednih desetljeća, mreža nacionalnih parkova širila se kako bi obuhvatila raznolike pejzaže diljem Engleske, čime su ova područja postala simboli prirodne baštine zemlje.

Trenutno postoje 10 nacionalnih parkova u Engleskoj (Tablica 2. i Slika 2.)

Tablica 2. Nacionalni parkovi Engleske

Nacionalni park	Godina osnutka	Površina (km ²)
Peak District	1951	1437
Lake District	1951	2362
Dartmoor	1951	954
North York Moors	1952	1436
Yorkshire Dales	1954	2179
Exmoor	1954	692
Northumberland	1956	1049
The Broads	1989	303
New Forest	2005	566
South Downs	2010	1624

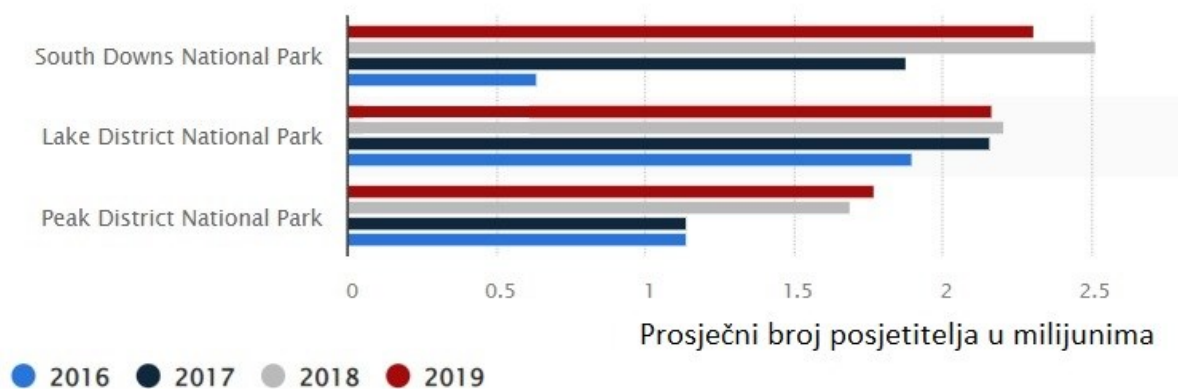

Izvor: Izrada autorice prema www.nationalparks.uk

Slika 2. Mapa engleskih nacionalnih parkova

Izvor: Izrada autorice prema www.nationalparks.uk

U nastavku su prikazani podaci tri najposjećenija nacionalna parka Engleske (Slika 3.) koji će se dodatno obraditi u sljedećim potpoglavljima.

Slika 3. Posjetitelji engleskih nacionalnih parkova 2016 – 2019

Izvor: Statista.com

2.5.1. Nacionalni park South Downs

Niz vapnenastih brežuljaka na jugoistočnoj obali, proteže se od Winchester-a do Eastbourne-a, obuhvaćajući 1,600 kvadratnih kilometara prekrasnog krajolika. Zbog svoje prirodne atraktivnosti, pristupačnosti i relativne blizine nekoliko većih urbanih sredina južne Engleske, Nacionalni park South Down bio je najpopularniji nacionalni park u čitavoj Velikoj Britaniji sa 2,31 milijuna posjetitelja u 2019. godini.

2.5.2. Nacionalni park Lake District

Kolokvijalno poznat kao Jezera, planinsko je područje unutar okruga Cumbria na sjeverozapadu Engleske koji se prostire na površini od približno 2.362 kvadratna kilometra. Kao najveći nacionalni park u Engleskoj, Lake District pokazuje raznolik teren i kulturnu baštinu te sadrži širok spektar flore i faune. Lake District jedno je od najpopularnijih turističkih odredišta u Engleskoj; stalno prima više od dva milijuna posjetitelja godišnje. (Statista.com, 2023)

2.5.3. Nacionalni park Peak District

Prvi nacionalni park Engleske osnovan 1951. godine, brdovito područje na južnom kraju Penina, u središnjoj i sjevernoj Engleskoj. Prostire se na površini od 1.437 kvadratnih kilometara, obuhvaćajući dijelove Derbyshirea, Cheshirea, Staffordshirea i Yorkshirea. Park je poznat po svojim slikovitim krajobrazima, uključujući visoravni, doline, špilje i rijeke, te je popularno odredište za planinarenje, penjanje i biciklizam. Osim prirodnih ljepota, posjetitelji uživaju u lokalnim specijalitetima poput sira Stilton i tradicionalnim pubovima.

U Engleskoj se 2000. godine zakonom dodatno zaštitilo 34 područja značajne prirodne ljepote (AONB - Area of Outstanding Natural Beauty). Jedan od najpoznatijih je Kent Downs, područje koje uključuje famozne bijele klifove blizu Dovera. U tim područjima nije moguće pratiti

brojeve posjetitelja no kreiraju se edukacijske, pješačke i biciklističke rute, kao i popratni turistički sadržaji koji bi privukli i zadovoljili sve veći broj izletnika.

Slika 4. Bijeli klifovi, Dover

Izvor: [Britishheritage.com](https://www.britishheritage.com)

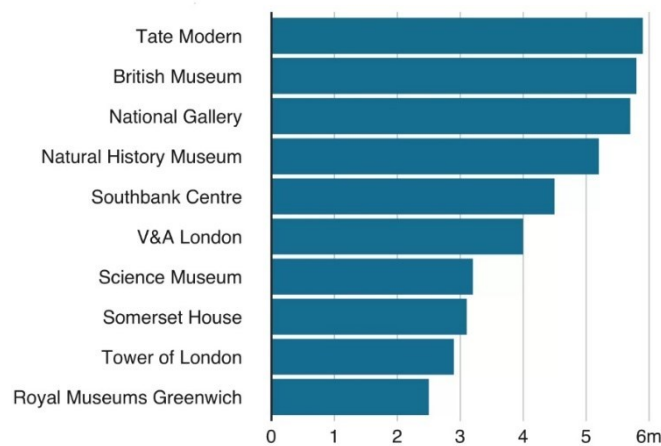
Lokalno stanovništvo cijeni i vrednuje svoje šume i parkove te u njima često provodi slobodno vrijeme. Šumarstvo Engleske izgradilo je više od 1800 milja pješačkih, trkačkih i biciklističkih staza u više od 1500 šumskih područja kojima upravljaju. Šume poboljšavaju kvalitetu života ljudi pružajući mjesta za uživanje u promatranju divljih životinja, šetnji, vožnji bicikla ili konja i igri među drvećem. Otvaranjem pristupa nacionalnim šumama kroz program „Aktivne šume“ pridonijeli su dobrobiti nacije. Osim zdravstvenih dobrobiti, šume daju značajan doprinos lokalnom gospodarstvu diljem zemlje. 226 milijuna posjetitelja godišnje podržava više od 80 privatnih uslužnih tvrtki diljem Engleske. Tijekom ljeta nekoliko se šumskih lokacija pretvara u koncertne arene gdje se zbližavaju ljudi i zajednice (Forestry England, 2023).

Englezi su željni rekreacije na otvorenom te su šume, parkovi, jezera i plaže njihovo odredište za bijeg od velikih gradova i gužvi. U Engleskoj nije više lako naći divljinu jer su prirodne atrakcije jako blizu urbanim središtima te se njima uspješno upravlja.

3. ANTROPOGENA ATRAKCIJASKA OSNOVA

Engleska broji veliki raspon antropogenih atrakcija od prapovijesnih, arhitektonskih, kulturalnih, sakralnih, umjetnih, književnih, znanstvenih, muzičkih, ... U mnoštvu povijesno značajnih atrakcija, na UNESCO-voj listi zaštićene baštine nalazimo čak 20 engleskih lokaliteta od kojih su samo dva prirodna baština.

U nastavku će se prezentirati izdvojene turističke atrakcije Engleske, neke od kojih su visoko pozicionirane na ljestvici najposjećenijih atrakcija prema analizi ALVA-e (Association of Leading Visitor Attractions) (Slika 5).

Slika 5. Posjetitelji londonskih atrakcija u 2018. godini u milijunima

Izvor: alva.org.uk

3.1. KULTURNO POVIJESNA BAŠTINA

U skupu materijalne kulturne baštine nalazimo od neolitičkog arheološkog lokaliteta Stonehenge, rimskog Hadrijanovog zida pa sve do gotičke katedrale Canterbury, termalnog lokaliteta Bath, Greenwich opservatorija, mostova i urbane arhitekture, kraljevskih botaničkih vrtova i dvoraca. Svako povijesno doba, svako područje kulture, svaka grana ljudske znatiželje ima svoj spomenik u Engleskoj. Turističku pozornost posebno privlače kraljevske i aristokratske utvrde i palače što u urbanim što u izvangradskim područjima. Koncentracija kulturnih i obrazovnih ustanova u velikim gradovima ima veliko značenje za turizam, ponajprije kulturne ustanove i renomirana sveučilišta (Curić i dr., 2013). U istoj mjeri je svoj

turistički razvoj Engleska temeljila na valorizaciji atraktivnih društvenih faktora. Specifičan način života i izrazita multikulturalnost također su utjecali na oblikovanje posebnih kulturnih identiteta (Curić i dr., 2013).

3.1.1. Stonehenge

Stonehenge je prapovijesni spomenik smješten u Wiltshireu, Engleska (Slika 5.). Sastoji se od kružnog niza velikih kamenih blokova, za koje se vjeruje da su postavljeni između 3000. i 2000. godine prije Krista. Točna svrha Stonehengea ostaje nepoznata, no smatra se da je služio kao ceremonijalno ili religijsko mjesto.

Danas je Stonehenge popularna turistička atrakcija i arheološko nalazište koje privlači posjetitelje iz cijelog svijeta. Osim toga, svake godine se ondje održavaju posebni događaji, poput ljetnog i zimskog solsticija, kada se ljudi okupljaju kako bi promatrali izlazak sunca kroz kamenje (English Heritage).

Slika 6. Stonehenge

Izvor: www.english-heritage.org.uk

3.1.2. Dvorci

Engleski dvorci su povijesne građevine izgrađene od 11. stoljeća nadalje, često povezane s vojnom obranom, plemićkim rezidencijama i kraljevskom moći. Njihova arhitektura varira od srednjovjekovnih utvrda do renesansnih palača, a mnogi su danas turističke atrakcije i kulturni spomenici.

Neki od najvažnijih engleskih dvoraca uključuju:

- Dvorac Windsor: Najstariji i najveći naseljeni dvorac na svijetu, službena rezidencija britanske kraljevske obitelji. Osnovan od strane Williama Osvajača u 11. stoljeću, od tada je bio dom 40 monarha. (Slika 7).

Slika 7. Dvorac Windsor

Izvor: Royal Collection Trust

- Dvorac Tower of London: Povijesna kraljevska palača i tvrđava, poznata po svojoj ulozi kao zatvor i dom britanskih krunskih dragulja.
- Dvorac Warwick: Srednjovjekovni dvorac iz 11. stoljeća, poznat po svojoj impresivnoj arhitekturi i povijesnim prikazima.
- Dvorac Leeds: Smješten na otoku usred jezera, često se naziva "najljepšim dvorcem na svijetu".
- Dvorac Alnwick: Jedan od najvećih naseljenih dvoraca u Engleskoj, poznat po svojoj upotrebi u filmskim i televizijskim produkcijama, uključujući serijal o Harryju Potteru.

3.1.3. Sakralna baština

Engleska se može pohvaliti bogatom sakralnom baštinom koja obuhvaća raznolike arhitektonske stilove i povijesne događaje. Dva istaknuta primjera su Westminster Abbey u Londonu i Katedrala u Canterburyju (Canterbury Cathedral), koje su svaka na svoj način simboli vjere i kulturne važnosti.

- Westminsterska opatija:

Westminsterska opatija, smještena u Londonu, poznata je kao krunidbena crkva i mjesto ukopa britanskih monarha. Gotička arhitektura opatije obuhvaća složene vitraže, leteće potporne lukove i uzdignuti brod. Unutar nje posjetitelji mogu vidjeti "Pjesnički kutak" (Poets' Corner), posvećen poznatim književnim figurama, kao i kraljevske grobnice, među kojima su grobnice kraljice Elizabete I. i Marije, kraljice Škotske. Opatija također čuva Krunidbeni stolac (Coronation Chair), korišten u krunidbama od 14. stoljeća, naglašavajući njezinu centralnu ulogu u britanskim kraljevskim ceremonijama i povijesti (Slika 8.)

Slika 8. Westminster Abbey

Izvor: <https://www.westminster-abbey.org>

- Katedrala u Canterburyju:

Katedrala u Canterburyju, smještena u Kentu, ima duboku religijsku važnost kao sjedište nadbiskupa Canterburyja, vođe Anglikanske crkve. Njezin arhitektonski stil varira od romaničkog do perpendikularnog gotičkog, prikazujući prekrasnu kolekciju lukova, tornjeva i složenih kamenih rezbarija. Katedrala je poznata po povezanosti s Thomasom Becketom, nadbiskupom Canterburyja, koji je ovdje ubijen 1170. godine i kasnije kanoniziran. Hodočasnici posjećuju Katedralu u Canterburyju stoljećima, nadahnuti "Canterburyjskim pričama" (Canterbury Tales) Geoffreya Chaucera, koje živo prikazuju srednjovjekovno putovanje do ovog svetog mjesta.

Obe Westminsterska opatija i Katedrala u Canterburyju stoje kao trajni simboli engleske religijske i kulturne baštine, privlačeći posjetitelje iz cijelog svijeta da svjedoče njihovoj veličanstvenosti i povijesnom značaju.

3.1.4. Ruralna područja

Popularni lokalitet Cotswalds je regija koja se nalazi 2 sata zapadno od Londona. Proglašena je područjem značajne prirodne ljepote (AONB - Area of Outstanding Natural Beauty). Skup je 113 ruralnih sredina okruženih valovitim zelenim brežuljcima, idealan je izbor za one koji traže mirniji odmor u idiličnom okruženju. Cotswalds pokriva ogromno područje kroz pet okruga (Gloucestershire, Oxfordshire, Warwickshire, Wiltshire i Worcestershire) i krasi ga prekrasni pejzaži, kamene seoske kućice, šarene tržnice, kraljevski dvorci (Slika 9.)

Slika 9. Cotswolds

Izvor: timeout.com

3.2. MUZEJI

Engleska ponuda muzeja, galerija i kazališta je bogata i raznovrsna. Posjet muzejima u Engleskoj pruža uvid u bogatu kulturnu baštinu te raznolikost umjetnosti, znanosti i povijesti. Većina engleskih muzeja omogućava besplatan ulaz.

3.2.1. Tate Modern, London

Britanski nacionalni muzej moderne i suvremene umjetnosti iz cijeloga svijeta smješten je u bivšoj elektrani Bankside Power Station na obalama Temze (Slika 9.) . Zadivljujuća Dvorana Turbine proteže se duž cijele zgrade gdje možete besplatno vidjeti preko stotinu godina umjetnosti, od modernizma u ranim 1900-ima, do uzbudljivih djela stvorenih danas. Izložena su nevjerojatna djela umjetnika kao što su Cézanne, Bonnard, Matisse, Picasso, Rothko, Dalí, Pollock, Warhol i Bourgeois. Tate Modern je u 2018. godini uspješno privukao 5,9 milijuna posjetitelja sa hit izložbama Picassa i

Modiglianija, te je postao, po prvi put otkako je otvoren 2000. godine, glavna londonska atrakcija.

Slika 10. Tate Modern, London

Izvor: visitlondon.com

3.2.2. Natural History Museum, London

Jedan od većih javnim muzeja Engleske, potpuno besplatno prezentira široj javnosti 80 milijuna primjeraka kroz tematske izložbe koje obuhvaćaju 4,5 milijardi godina prirodne povijesti planeta. Poznat po 25 metara dugačkom izloženom kosturu prapovijesnog kita Hope koji visi sa stropa glavne galerije (Slika 11.), muzej putem slobodnog pristupa ili edukativnih tura i radionica, približava znanost djeci i zainteresiranoj publici. U 2018. godini muzej je posjetilo 5,3 milijuna ljudi.

Slika 11. Natural History Museum

Izvor: visitlondon.com

3.2.3. National Gallery

National Gallery u Londonu je jedna od najistaknutijih umjetničkih galerija u svijetu, smještena u srcu britanske prijestolnice. Ova renomirana institucija domaćin je impresivne kolekcije europske umjetnosti, s više od 2.300 slika iz perioda od srednjeg vijeka do poznog 19. stoljeća. Među njenim draguljima su djela velikana poput Van Gogha, Rembrandta, Michelangela, Moneta i mnogih drugih. National Gallery ne samo da očarava posjetitelje svojim umjetničkim blagom, već i pruža uvid u razvoj umjetničkih stilova kroz stoljeća, čineći je neizostavnim odredištem za ljubitelje umjetnosti i kulturološki znatiželjne.

3.2.4. Kazališta

U Velikoj Britaniji postoji više od 1.000 kazališta, od kojih većina pruža raznoliku ponudu predstava, od lokalnih amaterskih produkcija do profesionalnih predstava na nacionalnoj razini. Najpoznatije englesko kazalište je bez sumnje Royal Shakespeare Theatre u Stratford-upon-Avonu, koje je središnje mjesto za izvedbe djela Williama Shakespearea.

London kao svjetski poznat kulturni centar sam po sebi ima preko 200 kazališta, što ga čini jednim od najbogatijih gradova u svijetu po pitanju kazališne scene. U Londonu, najpoznatija kazališta uključuju West End kazalište, koje je poznato po širokom spektru predstava, od mjuzikala do drame. Neke od ikoničnih lokacija uključuju Royal Opera House, London Coliseum, Theatre Royal Drury Lane i London Palladium.

Kazalište u Engleskoj nije samo važan oblik umjetnosti, već i ključni dio kulturnog identiteta zemlje, privlačeći posjetitelje i umjetnike iz cijelog svijeta.

3.3. MANIFESTACIJE

Manifestacijski turizam u Engleskoj je vitalan dio njezine turističke industrije, privlačeći posjetitelje iz cijelog svijeta zbog raznovrsnih događaja kao što su glazbeni festivali, sportski događaji, kulturne manifestacije i ceremonije poput kraljevskih vjenčanja. Ovi događaji ne samo da obogaćuju turističku ponudu, već i doprinose lokalnoj ekonomiji i promoviraju bogatu kulturnu baštinu zemlje.

U nastavku će se prikazati glavne manifestacije koje prednjače u glazbenoj, sportskoj te ceremonijalnoj sferi manifestacijskog turizma.

3.3.1. Glastonbury Festival

Engleska je najveća muzička pozornica u Europi, svaka velika umjetnička produkcija prođe kroz London ili Englesku i za sobom privuče domaće i strane posjetitelje.

Glastonbury je malo mjesto u Somersetu, sa manje od 10 tisuća stanovnika koje je svoju popularnost steklo nakon 1970. godine kada je farmer Michael Eavis pokrenuo muzički festival Pop, folk & blues. Festival se mijenjao i razvijao te privlačio veliku pozornost sa sve renomiranijim performerima kroz godine. Event se širio na više pozornica, sa više različitih stilova, žanrova muzike. 1994. godine prisustvovao je rekordan broj od 300 tisuća ljudi. Glastonbury Festival se danas održava u lipnju kroz petodnevni program, organizacijski je evoluirao u modernu i strukturiranu manifestaciju koju obilježava duga tradicija i veliki značaj za britansku kulturu. Privlači veliki broj stranih posjetitelja jer je međunarodnog karaktera te je prepoznatljiv simbol festivalske zajednice (Slika 12.)

Slika 12. Glastonbury festival 2022

Izvor: Glastonburyfestival.com

3.3.2. Sportske manifestacije

Sportske manifestacije u Engleskoj privlače veliku pažnju kako domaćih tako i međunarodnih ljubitelja sporta zbog svoje dugogodišnje tradicije i strasti prema sportskim disciplinama poput nogometa, ragbija, tenisa i konjičkih utrka.

- Wimbledon je najpoznatiji i najprestižniji teniski turnir na svijetu, održava se svake godine u Wimbledonu, London. Poznat po svojim travnatim terenima i bijelim teniskim uniformama, Wimbledon privlači najbolje tenisače svijeta i obožavatelje tenisa zbog svoje jedinstvene atmosfere i povijesnog značaja u svjetskom tenisu.
- Konjičke utrke u Engleskoj su tradicionalni i prestižni događaji koji okupljaju ljubitelje konjanništva i kladitelje diljem zemlje. Poznate utrke poput Grand Nationala u Aintreeu i Royal Ascota u Berkshireu predstavljaju vrhunce britanskog konjičkog kalendara, ističući se po svojoj dugoj povijesti, glamuru i spektakularnim utrkama.

3.3.3. Doček nove godine u Londonu

Doček Nove godine u Londonu je spektakularan događaj koji privlači stotine tisuća posjetitelja iz cijelog svijeta. Glavno središte proslave je oko London Eye kotača, gdje se održava veliki vatromet nad rijekom Temzom. Lokaliteta poput Trafalgar Squarea također su popularni, s organiziranim koncertima i zabavom za posjetitelje. Ovo je jedan od najvećih dočeka Nove godine u svijetu, sa posjetiteljima koji se okupljaju kako bi zajedno proslavili dolazak nove godine uz glazbu, svjetlosne instalacije (Slika 13.) i uzbuđenje koje donosi jedan od najvećih gradova svijeta.

Slika 13. Doček nove godine u Londonu

Izvor: <https://nye.london.gov.uk/>

4. TURIZAM POSEBNIH INTERESA

Engleska je jedna od najvažnijih receptivnih zemalja na svijetu. Uzroke treba tražiti u dugoj turističkoj tradiciji, jer je ona kolijevka modernog turizma, koji je u 19. stoljeću otpočeo upravo u toj državi (Curić i dr., 2013).

Međunarodni dolasci u Englesku su se znatno mijenjali iz desetljeća u desetljeće. Koristili su razvoj prometnih sredstava za pratiti potrebe istraživanja kulturno-povijesnih atrakcija destinacije.

Motivi međunarodnih dolazaka su odmor, istraživanje baštine, kulture, manifestacija, ruralnih regija, prirodnih atrakcija, posjet obitelji i prijateljima te poslovna putovanja, među ostalima.

4.1. Kupališni turizam

Kupališni turizam se počeo razvijati u 18. stoljeću. Lokalitet Margate u Kentu, prvi je kupališni resort u Engleskoj koji se tada posjećivao iz zdravstvenih razloga, za kupanje i ispijanje morske vode. Tek nakon pojave željeznice, obalne destinacije su postale prava masovna atrakcija za građane Londona i šire. Razvili su se kupališni resorti poput Southend, Eastbourne i Brightona

gdje je buknula turistička ponuda (Boniface et al., 2012). I na sjeveru se obala koristi u rekreacijske svrhe sa po kojim lokalitetom vrlo kratke kupališne sezone kao Scarborough Beach na Sjevernom moru i Blackpool na Irskom moru. Kupališni turizam u Engleskoj mami pretežno domaće posjetitelje koji koriste vikende ili produžene vikende (Bank Holidays) za kratka putovanja i izlete.

4.2. Kulturni turizam

Kulturni turizam, posebno posjet UNESCO-ovim svjetskim baštinama, bitni je pokretač engleskog turizma zbog nekoliko ključnih razloga. Prvo, UNESCO-vi popisi svjetske baštine predstavljaju međunarodno priznanje koje privlači turiste iz cijelog svijeta, u potrazi za jedinstvenim i autentičnim iskustvima. Drugo, ovi lokaliteti nude duboku povezanost s povijesti i kulturom Engleske, omogućavajući posjetiteljima da istraže značajne povijesne događaje, arhitektonska čuda i umjetničke dostignuća. Treće, UNESCO-vi objekti često su dobro očuvani i zaštićeni, što osigurava visokokvalitetno iskustvo i dugoročnu održivost turističke ponude. Četvrto, posjet ovim baštinskim lokalitetima često uključuje i dodatne kulturne aktivnosti, kao što su muzeji, galerije i kazališta, što dodatno obogaćuje iskustvo. Peto, UNESCO-vi lokaliteti često služe kao simboli nacionalnog identiteta i ponosa, što povećava njihovu privlačnost i značaj za domaće i strane posjetitelje. Zbog tih čimbenika, kulturni turizam vezan uz UNESCO-ovu baštinu igra ključnu ulogu u privlačenju turista, generiranju prihoda i promicanju kulturnog razumijevanja u Engleskoj.

4.3. City break turizam

City break turizam u Engleskoj nudi posjetiteljima priliku da istraže raznolike urbane destinacije u kratkom vremenskom razdoblju, često tijekom vikenda ili nekoliko dana. London, kao glavni grad, najpopularnija je destinacija, nudi bogatstvo kulturnih i povijesnih atrakcija poput Britanskog muzeja, Buckinghamske palače i kazališta West End. Manchester je poznat po svojoj živahnoj glazbenoj sceni, sportskim stadionima i muzeju znanosti i industrije. Liverpool, s bogatom glazbenom baštinom i značajnim muzejima poput The Beatles Story, također privlači posjetitelje. Bristol nudi kreativne umjetnosti i živahnu scenu, uključujući znamenite graffiti radove Banksyja. Bath je poznat po svojim rimskim kupkama i elegantnoj georgijanskoj arhitekturi. York nudi šarmantne srednjovjekovne ulice i povijesne znamenitosti poput York Minstera. Cambridge i Oxford, s prestižnim sveučilištima i povijesnim zgradama, pružaju intelektualni i kulturni doživljaj. Nottingham nudi povijesne lokalitete povezane s

Robin Hoodom i živahnu kulturnu scenu. Svaki grad pruža jedinstvena iskustva i aktivnosti, čineći city break turizam u Engleskoj atraktivnim za one koji traže intenzivno, ali kratko putovanje ispunjeno istraživanjem i kulturnim doživljajima.

4.4. Poslovni i kongresni turizam

Zbog velikog značaja u ekonomsko-gospodarskom svijetu, London i okolica su tražena destinacija poslovnih putovanja i kongres turizma. Poslovni i kongresni turizam je konstantno u rastu te trenutno predstavlja 15% ukupnih domaćih kretanja. Ova grana turizma vrlo je unosna, karakterizira je velika potrošnja i korištenje visoko kvalitetnih usluga. (Boniface et al., 2012).

Prema Indeksu razvoja putovanja i turizma, Engleska je 2021. godine bila rangirana kao peta najbolja zemlja za poslovna putovanja na globalnoj razini, postavši također najviše rangirana u Europi. U istoj godini, Engleska je bila šesti najveći izvor troškova poslovnih putovanja u svijetu, s ukupnim iznosom blizu 18 milijardi američkih dolara. Ova pozicija predstavlja veliki potencijal, s obzirom na to da se tržišna vrijednost globalne industrije poslovnih putovanja procjenjuje da će rasti za 188% između 2020. i 2028. godine.

Za potrebe poslovnog i kongresnog turizma, uz glavne atrakcije razvila se lepeza popratnih turističkih atrakcija za sve uzraste i interese te obavezna ugostiteljska i uslužna infrastruktura.

5. STATISTIČKI POKAZATELJI TURIZMA

Za analizu turističkog prometa Engleske koristili su se službeni podaci britanske turističke zajednice te filtrirali specifično za Englesku. Kako bi se prezentirali realni indikatori te trendovi turizma, serije podataka su ograničene sa 2019. godinom kako ne bi ulazili u pandemijsko razdoblje.

Engleski turizam ostvaruje 100,8 milijardi funti godišnje, zapošljava preko 2 milijuna ljudi, daje podršku tisućama tvrtki. Engleski turistički promet čini više od 80% ukupnog turističkog prometa Ujedinjenog Kraljevstva. Turizam radi ruku pod ruku sa širokim spektrom gospodarskih sektora diljem Engleske, uključujući poljoprivredu, transport, maloprodaju, sport, muzeje i umjetnost (visitbritain.org, 2023).

5.1. Smještajni kapaciteti

Za razliku od mnogih drugih zemalja, u Engleskoj ne postoji obvezni program registracije za smještajne objekte. Engleska turistička zajednica je tijekom 2014. godine obavila cenzus koristeći različite izvore uključujući bazu podataka smještaja VisitEngland, regionalne turističke agencije i podatke iz komercijalnih organizacija. Izvještaj servisiranog smještaja (hoteli, hosteli, moteli, B&B) i neservisiranog smještaja (kampovi i privatni smještaj) objavljen je 2016. godine i od tada se podaci nisu službeno ažurirali.

Po regijama, Veliki London je imao najveći broj ležajeva (488.342), od čega je 448.160 bilo u servisiranim smještajima, a 40.182 u neservisiranim (Tablica 3.)

Tablica 3. Specifikacija turističkih ležajeva po regiji (preko 50 tisuća) 2016. godina

Regija	Total ležajeva	Servisiran smještaj	Neservisiran smještaj
Greater London	488342	448160	40182
Cornwall (U)	269421	34600	234821
Devon	218211	63842	154369
Dorset	170032	44844	125188
North Yorkshire	133074	48411	84663
Lancashire	123319	92613	30706
Somerset	105552	30660	74892
Hampshire	91176	48207	42969
Kent	88083	37327	50756
Cumbria	83662	29851	53811
Greater Manchester	75525	69826	5699
East Sussex	72182	37565	34617
West Sussex	71115	33966	37149
West Midlands	69650	64611	5039
Wiltshire (U)	64948	24522	40426
Isle of Wight (U)	64390	17435	46955
Lincolnshire	58677	19712	38965
Essex	55368	24315	31053
Cheshire	52630	30391	22239

Izvor: izrada autora prema visitbritain.org

Što se tiče ukupne količine turističkog smještaja, istaknute turističke regije su bile Devon (6.253 objekata), Cornwall (5.585), Cumbria (5.286) i Sjeverni Yorkshire (4.241) (Tablica 4.)

Tablica 4. Specifikacija turističkih objekata po regiji (preko tisuću) 2016. godina

Regija	Total objekata	Servisiran smještaj	Neservisiran smještaj
Devon	6253	1767	4486
Cornwall (U)	5585	1478	4107
Cumbria	5286	1550	3736
North Yorkshire	4241	1957	2284
Kent	2915	1242	1673
Lancashire	2886	2098	788
Dorset	2879	1274	1605
Greater London	2587	2582	5
Norfolk	2137	789	1348
Somerset	2067	1181	886
Derbyshire	2000	696	1304
Hampshire	1884	1361	523
Lincolnshire	1647	808	839
East Sussex	1603	921	682
Isle of Wight (U)	1589	462	1127
Northumberland (U)	1428	697	731
Suffolk	1285	476	809
Gloucestershire	1111	638	473

Izvor: izrada autora prema visitbritain.org

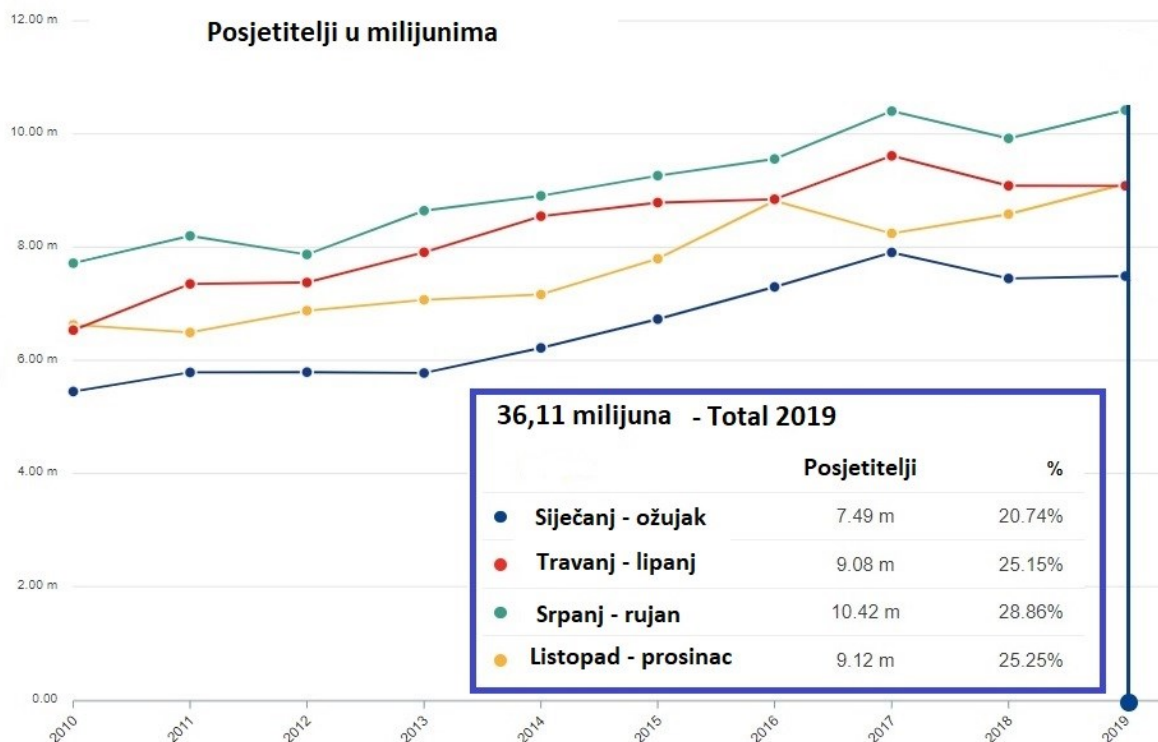
U brojnosti objekata naravno prevladava neservisirani smještaj kao što su kampovi i privatni smještaj. Na nelogičnost podatka o broju neservisiranih objekata u Londonu utječe činjenica da ne postoji obveza o kategorizaciji privatnog smještaja te je vrlo otežan posao vođenja relevantne statistike.

5.2. Turistički dolasci

Prema podacima turističke zajednice primjećuje se da domaća turistička kretanja čine zapanjujućih 76% turističkog prometa. Duga turistička tradicija dovela je do visoke razine sklonosti prema putovanjima. 60% Engleza odlazi na odmor bar jednom godišnje te duža često inozemna putovanja upotpunjuju sa kraćim domaćim odmorima ili izletima. Domaći turizam ima karakteristiku kraćeg trajanja i manje potrošnje no prednosti su disperzija prema manje naseljenim središtima, središtima prirodne atraktivnosti sa manje izraženom sezonalnošću. Sezonalnost je još uvijek značajna za duže odmore vezane za školske praznike i kolektivne industrijske odmore te su putovanja duža od 4 dana koncentrirana u srpanj i kolovoz dok kraći odmori se bolje raspoređeni kroz godinu. (Boniface et al., 2012). Iz podataka je vidljiva stabilnost domaćeg turizma te trend povećanja broja međunarodnih dolazaka u zadnjem desetljeću.

Prema analizi stranih dolazaka u Englesku (Slika 14.) vidljivo je sljedeće:

- Broj međunarodnih dolazaka neprestano raste
- 2019. godina je rekordna po broju međunarodnih dolazaka (36,11 milijuna), dosta dobro raspoređeni kroz godinu, bez velike sezonalnosti

Slika 14. Međunarodni dolasci u Englesku

Izvor: izrada autorice prema visitbritain.org

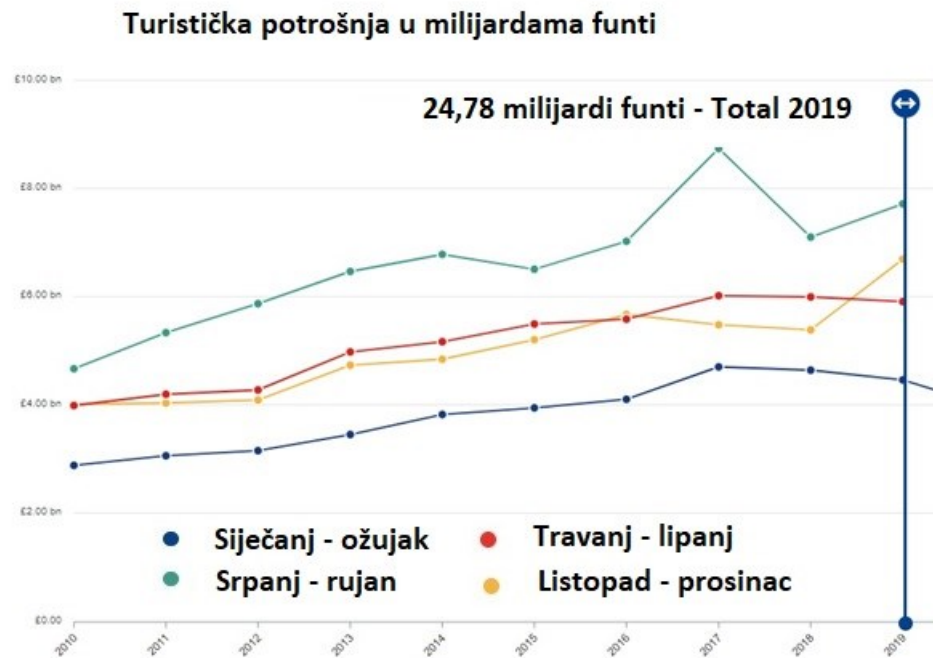
Prosjek turističkog boravka u 2019. godini bio je 6,99 noćenja, -4,36% u odnosu na 2018. godinu. Udio tržišta lagano varira kroz godine no prednjače dolasci iz SAD-a, Francuske, Njemačke, Irske, Španjolske, Italije, Nizozemske, Poljske, Belgije i Australije.

5.3. Turistička potrošnja

Prema analizi turističke potrošnje u Engleskoj (Slika 15.) vidljivo je sljedeće:

- Iznos turističke potrošnje neprestano raste

- 2019. godina je rekordna po turističkoj potrošnji (24,78 milijardi funti), jača potrošnja u drugoj polovici godine moguće zbog kombinacije ljetnih i božićnih praznika

Slika 15. Turistička potrošnja u Engleskoj

Izvor: izrada autorice prema visitbritain.org

Prosjeck potrošnje po boravku u 2019. godini bio je 686 funti što predstavlja +3,94% u odnosu na prethodnu godinu.

ZAKLJUČAK

Opće je priznato da je Engleska koljevka turizma. Engleska je zbog svog otočnog geografskog položaja i potreba trgovanja kroz povijest razvila pomorstvo te sve ostale suvremene prometne oblike kako bi se povezala sa ostatkom svijeta. Ekonomska moć im je pomogla da osvoje daleke teritorije u doba kolonijalizma te je duga tradicija kretanja pretvorila Engleze u narod koji neprestano putuje. Domaće stanovništvo je najveći pokretač engleskog turizma jer cijene svoje prirodne i antropogene atrakcije i slobodno vrijeme rado provode na kratkim odmorima i izletima. Prirodna atrakcijska osnova je vrlo raznovrsna i bogata u ovoj zemlji Ujedinjenog Kraljevstva mada nije ostalo velikih površina koje nisu pod direktnim ili indirektnim utjecajem čovjeka i njegovih djelatnosti. Engleska je vrlo uređena i ekološki osviještena država te se strogo vodi računa o očuvanju prirodnih ekosustava kroz djelovanje lokalnih i državnih institucija. Veliki dio prirodnih atrakcija je pod zaštitom nacionalnih parkova ili područja značajne prirodne ljepote. Dodatni cilj upravljanja je približiti domaće stanovništvo prirodnim područjima te im omogućiti edukaciju, sport i rekreaciju u tim prostorima. Nacionalni parkovi su izuzetno dobro posjećeni te pokreću turističku djelatnost izvan urbanih sredina. U Engleskoj trenutno postoje 10 nacionalnih parkova i 34 zaštićenih prirodnih područja.

Antropogene atrakcije predstavljaju glavni razlog međunarodnih dolazaka. Od prapovijesnih arheoloških nalazišta, preko romanskih, gotičkih, baroknih građevina i spomenika, mostova i primjera urbane arhitekture, crkava i katedrala, engleska materijalna baština neiscrpiv je razlog divljenja i posjećivanja. Mnogobrojni su objekti na Unescovoj listi svjetske zaštićene baštine.

Osim povijesnih građevina, kraljevskih dvoraca, parkova, vrtova, veliki interes privlače muzeji, galerije, kazališta koji potiču kulturne manifestacije i razvoj društvenih atrakcija. Nezaobilazno je spomenuti vrlo dinamičnu glazbenu i festivalsku scenu.

Engleska se ističe kao dinamično odredište koje uspješno razvija različite vrste turizma, uključujući kulturni turizam, poslovni turizam i city break turizam. Kulturni turizam, osobito posjet UNESCO-ovim svjetskim baštinama, privlači posjetitelje s bogatom poviješću i umjetničkim dostignućima, dok city break turizam omogućuje istraživanje urbanih centara poput Londona, Manchesteru i Liverpoola u kratkim putovanjima. Poslovni turizam, unatoč izazovima koje je donijela pandemija COVID-19, i dalje predstavlja ključnu komponentu engleskog turizma, s velikim potencijalom za rast u budućnosti. Raznolikost turističke ponude

Engleske omogućava prilagodbu različitim interesima i potrebama posjetitelja, čime se jača njena pozicija na globalnoj turističkoj karti. Razvoj i inovacije u svim ovim segmentima osiguravaju da Engleska ostane atraktivna destinacija za turiste iz cijelog svijeta, nudeći im jedinstvena iskustva i uspomene.

Analiza turističkog prometa u Engleskoj temelji se na službenim podacima britanske turističke zajednice, s fokusom na razdoblje prije pandemije kako bi se prikazali realni trendovi i indikatori. Engleski turizam generira godišnje 100,8 milijardi funti, zapošljava više od 2 milijuna ljudi i podržava tisuće tvrtki, čineći više od 80% ukupnog turističkog prometa Ujedinjenog Kraljevstva. Turizam se snažno povezuje s brojnim gospodarskim sektorima uključujući poljoprivredu, transport, maloprodaju, sport, muzeje i umjetnost.

U Engleskoj ne postoji obvezna registracija za smještajne objekte, a podatke o smještajnim kapacitetima prikupljene su tijekom 2014. godine, s velikim brojem ležajeva u Velikom Londonu, dok su turističke regije kao što su Devon, Cornwall i Cumbria prepoznate po velikom broju smještajnih kapaciteta. Domaći turizam čini značajnih 76% turističkog prometa, s visokom razinom putovanja među Englezima, dok su međunarodni dolasci kontinuirano rasli, s rekordnom 2019. godinom koja je zabilježila 36,11 milijuna dolazaka.

Prosjek turističkog boravka u 2019. godini bio je 6,99 noćenja, dok je turistička potrošnja iste godine dosegla rekordnih 24,78 milijardi funti, s prosjekom potrošnje po boravku od 686 funti. Ovi podaci ukazuju na stabilan rast i važnost turizma za englesku ekonomiju, uz prepoznatljive sezonske obrasce i značajnu potrošnju u drugoj polovici godine. Razumijevanje ovih trendova pomaže u oblikovanju budućih strategija za razvoj i unaprjeđenje turističke ponude u Engleskoj.

U konačnici Engleska je definirana kao vrlo jaka emitivna država međutim, zahvaljujući njenoj bogatoj povijesti i kulturi sigurno je i jedna od vodećih receptivnih turističkih destinacija svijeta.

LITERATURA

KNJIGE:

1. Boniface, B., Cooper, C., Cooper, R. 2012: *Worldwide destinations: The geography of travel and tourism*, Routledge, London And New York
2. Curić, Z., Glamuzina, N., Opačić, V. 2013: *Geografija turizma*, Naklada Ljevak, Zagreb
3. Lew, A., Hall, M., Timothy, D. 2008: *World geography of travel and tourism*, Butterworth-Heinemann, Oxford
4. Hawksworth, D., 2003: *The Changing Wildlife of Great Britain and Ireland*, CRC Press, Ujedinjeno Kraljevstvo
5. Smith, P., 1998: *The history of tourism : Thomas Cook and the origins of leisure travel*, Psychology Press, Ujedinjeno Kraljevstvo
6. Vojnović, N., 2017: *Prirodna osnova i turizam*, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula

INTERNET STRANICE:

- Engleska
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=17961> (pristupljeno 15.05.2024)
- Implikacije Brexita
<https://cepr.org/voxeu/columns/impact-brexit-uk-economy-reviewing-evidence>
(pristupljeno 28.08.2024)
- Gospodarstvo Engleske
<https://www.worlddata.info/europe/united-kingdom/economy.php> (pristupljeno 28.08.2024)
- Gospodarstvo Engleske <https://www.statista.com/statistics/959301/gdp-of-europes-biggest-economies/> (pristupljeno 28.08.2024)
- Cestovna povezanost <https://nationalhighways.co.uk/our-roads/history-of-modern-a-roads/> (pristupljeno 29.08.2024)
- Klima Ujedinjenog Kraljevstva 2020
www.rmets.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/joc.7285 (pristupljeno 18.05.2024)
- Plime <https://ntslf.org/about-tides/tides-faq> (pristupljeno 29.08.2024)

- Temperature mora <https://temperature.co.uk/a-temperature-guide-to-safe-cold-water-swimming/> (pristupljeno 29.08.2024)
- Flora i fauna Ujedinjenog Kraljevstva www.britannica.com/place/United-Kingdom/Plant-and-animal-life (pristupljeno 15.05.2024)
- Posjetitelji nacionalnih parkova
<https://www.statista.com/statistics/616972/inbound-travel-country-markets-united-kingdom-uk-international-visits/> (pristupljeno 15.05.2024)
- Posjetitelji atrakcija u Ujedinjenom Kraljevstvu www.visitbritain.org/annual-survey-visits-visitor-attractions-archive (pristupljeno 18.05.2024)
- Popis atrakcija <https://www.visitengland.com/> (pristupljeno 18.05.2024)
- Statistike o prijevozu <https://www.gov.uk/government/statistics/transport-statistics-great-britain-2021/transport-statistics-great-britain-2021> (pristupljeno 20.05.2024)
- Engleske šume <https://www.forestryengland.uk/about-us> (pristupljeno 20.05.2024)
- Peak District nacionalni park <https://www.peakdistrict.gov.uk/> (pristupljeno 20.05.2024)
- Područja značajne prirodne ljepote <https://landscapesforlife.org.uk/about-aonbs/aonbs/overview> (pristupljeno 20.05.2024)
- Popis Unescove zaštićene baštine <https://whc.unesco.org/en/statesparties/gb> (pristupljeno 22.05.2024)
- Stonehenge – english heritage
<https://www.english-heritage.org.uk/visit/places/stonehenge/> (pristupljeno 22.05.2024)
- Natural History Museum – London <https://www.nhm.ac.uk/> (pristupljeno 22.05.2024)
- Tate Modern Museum – London <https://www.tate.org.uk/> (pristupljeno 22.05.2024)
- Glastonbury Festival <https://www.glastonburyfestivals.co.uk/> (pristupljeno 24.05.2024)
- Cotswold
<https://www.cotswold.gov.uk/>(pristupljeno 24.05.2024)
- Services and non-serviced accommodation census results 2016
<https://www.visitbritain.org/research-insights/england-accommodation-stock-audit> (pristupljeno 01.06.2024)
- Statistika o dolascima i potrošnji u Engleskoj
<https://www.visitbritain.org/value-tourism-england> (pristupljeno 01.06.2024)

POPIS SLIKA I TABLICA

Slike:

- Slika 1. Geografska karta Engleske.....3
- Slika 2. Mapa engleskih nacionalnih parkova.....11
- Slika 3. Posjetitelji engleskih nacionalnih parkova 2016 – 2019.....11
- Slika 4. Bijeli klifovi, Dover13
- Slika 5. Posjetitelji londonskih atrakcija u 2018. godini u milijunima.....14
- Slika 6. Stonehenge.....15
- Slika 7. Dvorac Windsor.....16
- Slika 8. Westminster Abbey.....17
- Slika 9. Cotswolds.....18
- Slika 10. Tate Modern, London.....19
- Slika 11. Natural History Museum.....19
- Slika 12. Glastonbury festival 2022.....21
- Slika 13. Doček nove godine u Londonu.....23
- Slika 14. Međunarodni dolasci u Englesku29
- Slika 15. Turistička potrošnja u Engleskoj30

Tablice:

- Tablica 1. Prikaz prosječnih meteoroloških vrijednosti u Engleskoj u razdoblju 1991-2020 iz tri meteoroloških postaja.....7
- Tablica 2. Engleski nacionalni parkovi.....11
- Tablica 3. Specifikacija turističkih ležajeva po regiji (2016. godina).....27
- Tablica 4. Specifikacija turističkih objekata po regiji (2016. godina).....28

SAŽETAK

Ovaj završni rad bavi se analizom geografskog položaja, prometne povezanosti i infrastrukture Engleske, s posebnim naglaskom na prirodnu i antropogenu atrakcijsku osnovu koje ovu zemlju svrstavaju među vodeće svjetske turističke destinacije. Cilj istraživanja je identificirati ključne resurse i atrakcije koje pridonose turističkoj privlačnosti, definirati različite oblike turizma posebnih interesa koji karakteriziraju motive posjeta te prikazati postojeće turističke kapacitete zajedno s relevantnim statističkim podacima o dolascima i potrošnji. Ova raznolika analiza pruža sveobuhvatan uvid u suvremeni engleski receptivni turizam, naglašavajući njegovu dinamičnost i globalnu važnost.

Ključne riječi: turizam, prirodna atrakcijska osnova, antropogena atrakcijska osnova, kulturna baština, manifestacije, kongresni turizam, smještajni kapaciteti, Engleska, London

SUMMARY

This thesis focuses on analysing the geographic location, transportation connectivity, and infrastructure of England, with a special emphasis on the natural and anthropogenic attractions that place this country among the world's leading tourist destinations. The aim of the research is to identify the key resources and attractions that contribute to its tourism appeal, define various forms of special interest tourism that characterize the motives for visiting, and present the existing tourist capacities along with relevant statistical data on arrivals and expenditures. This diverse analysis provides a comprehensive insight into modern inbound tourism in England, highlighting its dynamism and global significance.

Keywords: tourism, natural attractions, anthropogenic attractions, cultural heritage, events, business tourism, accommodation capacities, England, London.